

Asia: VN/238/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Elatustukilaki

Ovatko elatustukilain 11–12 §:t perusteluineen selkeät?

-

Onko elatustukilain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Takuusäätiö pitää tärkeänä, että kummankin vanhemman elatusvelvollisuutta ja vastuuta tarkastellaan tasapuolisesti ja periaate tulisi kirjata selkeästi lakiin. Esityksessä säädetään elatusvelvolliselle velvollisuus ryhtyä toimiin elatusavun tarkistamiseksi, kun hänen elatuskykynsä paranee. Tämä on hyvä lähtökohta, mutta sanktioiden puuttuessa, omaehtoisuus on oman harkinnan ja halun osallistua lapsen elatukseen varassa. Toisellekin vanhemmalle olisi hyvä asettaa yhtäläinen toimintavelvollisuus, jos saa tietää toisen vanhemman muuttuneesta tilanteesta. Oikeuksista ja velvollisuuksista on tärkeää informoida vanhempia erotilanteessa ja elatusavusta sovittaessa.

Onko elatustukilain 34 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Elatusavun oikeellisuuden tarkistamisessa on tärkeää, että käytettävissä ovat riittävät ja ajantasaiset tiedot. Kun elatusavun määrää arvioidaan, on huomioon otettava kummankin vanhemman elatuskyky.

Onko elatustukilain 36 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

KELAlla voi monessa tapauksessa olla hyvä näkymä vanhempien taloudelliseen tilanteeseen, joiden perusteella voidaan havaita muutostarve elatusapuun. Tämä puoltaa tietojen luovuttamisoikeutta.

On kuitenkin tärkeää, kuten perusteluihin on kirjattu, että turvakielto otetaan huomioon.

Laki lapsen elatuksesta

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 8 d §:n sisältö perusteluineen selkeä?

Säännöksen tavoite parantaa elatusavun oikeellisuuden arviointia on kannatettava.

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 b §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 17 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan elatusavun suuruus määritellään lapsen yksilöllisen elatuksen tarpeen perusteella, mutta vanhemmat vastaavat lapsensa elatuksesta kykynsä mukaan. Hallituksen esitykseen liittyvän palautteen ohella palautetta toivotaan myös kysymykseen siitä, tulisiko säätää vanhempien vahvemmassa velvoitteesta arvioida lapsen elatuksen tarvetta ja omaa elatuskykyään säännöllisesti, sekä, tähän liittyen, vanhemman velvollisuudesta ryhtyä toimiin elatusavun määrän tarkistamiseksi, jos tarve tarkistamiseen ilmenee. Jos kyllä, niin miten asiasta tulisi säätää?

Takuusäätiö pitää tärkeänä, että kummallakin vanhemmalla on tasapuolinen vastuu huolehtia lapsensa riittävästä elatuksesta ja tarvittaessa oikeus ryhtyä toimenpiteisiin, joilla riittävä elatus turvataan. Riittävään elatukseen vaikuttaa lapsen iän ohella mahdolliset muut elämän- ja olosuhdemuutokset, jotka olisi voitava ottaa huomioon elatusavun suuruutta määriteltäessä. Myös muutos toisen vanhemman tuloissa vaikuttaa vanhempien maksukykyjen suhteeseen. Koska muutokset ovat joka tapauksessa todennäköisiä vähintään lapsen ikäkauden vaihtuessa tai elinkustannusten kasvaessa, tulisi elatusavun määrää arvioida säännöllisin väliajoin. Samalla tulisi huomioiduksi mahdolliset muutokset vanhempien elatuskyvyssä.

Tulotietojärjestelmästä annettu laki

Onko tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne esityksen vaikutusarvioinneista.

Uudistus on hyvä, koska sillä lisätään vanhemman vastuuta lapsen elatuksesta.

Takuusäätiö pitää tärkeänä, että esille on nostettu myös elatuskyvyltään heikentyneen elatusvelvollisen asema. Lyhytaikaisetkin olosuhdemuutokset tulisi jatkossa voida ottaa huomioon elatusvelvollisuutta määritettäessä. Työttömyys- tai lomautusjaksot, vanhempain- tai opintovapaa heikentävät väliaikaisesti elatusvelvollisen kykyä vastata lapsensa elatuksesta. Velkojen järjestelyssä elatusvelvollisen maksama elatusapu otetaan menona huomioon. Jos velallisen vanhemman olosuhteet heikentyvät em. syiden takia, olisi pidemmän päälle kannattavaa antaa hänelle mahdollisuus suoriutua velkajärjestelystä. Sen kesto on tavallisesti kohtuullinen ja järjestelyn jälkeen

maksukyky yleensä kohenee, mikä parantaa hänen mahdollisuuksiaan osallistua lapsen elatukseen myöhemmin.

Onko teillä täydennettävää esityksen nykytilan kuvaukseen tai muuhun tekstiin?

-

Muut kommenttinne koskien esitystä.

Yhteenvedona Takuusäätiö toteaa, että pääsääntönä on oltava kummankin vanhemman taloudellisen tilanteen huomioon ottaminen lapsen elatuksesta sovittaessa ja sopimusta muutettaessa. Esityksessä ei kuitenkaan ole otettu kantaa nykyisin tavalliseen tapaan huolehtia yhdessä lapsista vuoroviikkoasumisen muodossa. Sen haasteena on vielä yhden kodin kirjaustapa, mikä tarkoittaa, että vain toinen voi saada lapseen liittyvät etuudet ja tuet.

Takuusäätiön asiakashavainnot tukevat esitysluonnoksessa ollutta tietoa, että valtaosa elatusvelvollisista on miehiä. Heillä ei usein ole tietoa, missä tilanteissa heille määrättyä elatusvelvollisuutta voidaan tarkistaa alaspäin. Tulojen vähentyessä elatusapu jää maksamatta tai vaihtoehtoisesti muita tärkeitä laskuja kuten vuokria rästiintyy tai he alkavat velkaantua. Monet isät ovat kertoneet haluavansa osallistua lastensa elämään ja elatukseen, ja kykenemättömyys siihen aiheuttaa suurta häpeää. Vanhemmille olisi annettava riittävästi tietoa elatusavusta ja elatustuesta sekä missä tilanteissa näitä mahdollista muuttaa.

Toinen heikossa asemassa oleva asiakasryhmä ovat yksinhuoltajat, jotka eivät joistain syystä ole halunneet tai voineet hakea elatusapua toiselta vanhemmalta tai jotka saavat minimielatustuen. Kysymyksessä on usein pienituloinen lähivanhempi. Asumisen kalleus, elinkustannusten nousu ja etuuksien leikkaukset ovat syöneet heiltä ison siivun maksukykyä, mikä ajaa myös velkaantumaan. Lapsiperheköyhyys sisältää useita riskejä syrjäytymiseen ja ylisukupolviseen köyhyys- ja velkakierteeseen, joiden toteutuminen tulee kalliiksi sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.